

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра всесвітньої історії та філософії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри всесвітньої історії
та філософії

_____ проф. Л.В. Стрільчук

26 травня 2021 р., протокол № 13

ПРОГРАМА
вступного випробовування
на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
підготовки доктора філософії (PhD)
Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальності 031 «Релігієзнавство»

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма з релігієзнавства призначена для проведення вступного випробування вступників на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти за спеціальністю 031 – «Релігієзнавство» (ступінь доктора філософії). Програма містить перелік питань, які охоплюють тематичний виклад основних положень та проблем історії і теорії релігієзнавства та загальний комплекс проблем, що мають на меті перевірку рівня знань вступника.

Вступ на спеціальність 031 – «Релігієзнавство» здійснюється на підставі заяв випускників освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Вступники мають показати достатній рівень володіння матеріалом, вміння оперувати категоріальним апаратом релігієзнавства, джерела та літературу з фаху. Програма вступного випробування затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії та філософії 26.05.2021 року, протокол № 13. Укладач – д. філос. н., професор Борецько Ю.Г.

Вступники повинні розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань і продемонструвати:

- знання першоджерел та вміння використовувати їх змістовні ідеї при аналізі актуальних релігієзнавчих проблем;
- володіння методологічними принципами та категоріальним апаратом релігієзнавчого аналізу;
- вміння аргументовано й логічно викладати свої погляди.

Критерії оцінювання знань:

1. Оцінки “відмінно” заслуговує відповідь, яка виявляє всебічне і глибоке знання базових засад релігієзнавства, включаючи ґрунтовні знання джерел, основної та додаткової навчально-наукової літератури; вільну орієнтацію у релігієзнавчій проблематиці, самостійність і аналітичний характер мислення. Відповіді на всі питання білета та додаткові питання мають вичерпний характер.
2. Оцінка “добре” передбачає наявність ґрунтовних знань в обсязі навчальної програми, знань основних джерел та матеріалів з додаткової літератури, ключових релігієзнавчих проблем.
3. Оцінка “задовільно” означає, що той, хто складає іспит, володіє знаннями в обсязі навчальної програми, знає основні джерела та релігієзнавчу проблематику.
4. “Незадовільно” виставляється за відсутності знань джерел та основних проблем релігієзнавчої проблематики.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗМІСТ КУРСУ

СУТНІСТЬ ТА ІСТОРИЧНІ ФОРМИ РЕЛІГІЇ

Тема 1. Предмет, структура і завдання курсу

Релігієзнавство: предмет і завдання. Структура та полі дисциплінарний вияв релігієзнавства (філософія релігії, психологія релігії, антропологія релігії, історія релігії, футурологія релігії, культурологія релігії, географія релігії, етнологія релігії, соціологія релігії). Теоретико-методологічний ресурс релігієзнавства: принципи та методи релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни. Практичний вимір релігієзнавчих досліджень. Пізнавальний та виховний потенціал релігієзнавства. Методологія дослідження світоглядних культур. Принципи та методи викладання релігієзнавчих дисциплін.

Тема 2. Релігія як комунікативно-ціннісний феномен і суспільно-історичне явище

Етимологія та змістове наповнення поняття «релігія». Специфіка науково-філософського (світського) та релігійно-богословського (теологічного) підходів до витлумачення її природи, структури та функцій. Основні теорії походження та структура релігії (зовнішня, внутрішня). Рівні релігійної свідомості (концептуальний і буденний). Проблеми історичної періодизації типів і видів релігії. Вплив релігії на формування духовної і матеріальної культури людства. Релігія як духовна цінність і форма онтологічного самовизначення людини. Роль і місце релігії у структурі духовних і моральних цінностей. Релігія і наука: спільне та відмінне. Ідейно-ціннісний та морально-етичний потенціал релігії та наукового знання.

Тема 3. Ранньоісторичні форми релігії

Поняття про первісні релігійні вірування. Зародження первісних вірувань. Основні стадії їх еволюції: найдавніша і давня. Форми первісних релігійних вірувань (фетишизм, анімізм, магія, культ предків, тотемізм, зооморфізм, шаманізм). Типологічні риси ранньоісторичних форм релігії. Вірування давніх слов'ян.

Тема 4. Етнічні релігії

Визначення етнічних релігій. Історичне підґрунтя та хронологічні межі виникнення етнічних релігій. Основні типологічні риси та еволюція етнічних релігій. Загальна характеристика етнічних релігій (давньоіранська, давньоєгипетська, давньогрецька, давньоримська, давньокитайська, давньослов'янська). Етнонаціональні релігії (індуїзм, джайнізм, сикхізм, конфуціанство, даосизм, зороастризм) та етнодержавні релігії (іудаїзм,

синтоїзм – до 1946 р.). Особливості віровчення та обрядово-культової практики етнонаціональних та етнодержавних релігій.

Тема 5. Світові релігії

Поняття про світові релігії та їх загальна характеристика (буддизм, християнство, іслам). Буддизм як світова релігія: основи віровчення, обрядово-культова практика та напрями. Морально-ціннісний потенціал буддизму. Християнство як світова релігія: історія становлення та формування догматики. Еволюція християнства: Православ'я, Католицизм і Протестантизм. Загальна характеристика Біблії. Біблія в контексті духовно-культурного розвитку людства. Іслам: історія виникнення, специфіка віровчення та культу. Основні історичні віхи становлення ісламу та специфіка функціонування мусульманських громад у сучасному світі. Загальна характеристика та провідні ідеї Корану.

Тема 6. Новітні релігійні течії і рухи

Визначення та проблеми типологізації новітніх релігій. Основні чинники появи, географія поширення, кількісні та якісні показники НРТ. Специфічні риси НРТ та особливості співіснування новітніх релігійних течій і традиційних релігійних систем. Місіонерська робота, тенденції розвитку та форми функціонування НРТ в етноконфесійному просторі України. Основні порушення законодавства з боку неорухів.

Тема 7. Сучасний стан релігій в Україні та в регіоні

Релігія та Церква в Україні: історичний контекст та сучасні реалії. Сучасний стан релігійних організацій в Україні (статистичні дані про основні релігійні течії). Специфіка функціонування православних церков в Україні. Перспектива створення Єдиної Помісної Церкви. Проблема забезпечення конфесій культовими приміщеннями і кадрами. Роль традиційних (історичних) і нетрадиційних релігійних утворень у становленні духовності та інтегруванні українського суспільства. Особливості та тенденції релігійної ситуації в регіоні.

Тема 8. Вільнодумство і атеїзм – історичні форми критичного аналізу релігії

Поняття про вільнодумство та атеїзм. Вільнодумство і атеїзм як специфічні форми світоглядної культури. Історична періодизація вільнодумства. Вільнодумство Стародавнього світу, епохи Середньовіччя та Відродження. Радикальні форми вільнодумства: французький атеїзм XVIII ст. і марксистсько-ленінський атеїзм. Природничонаукове вільнодумство. Провідні тенденції сучасних форм вільнодумства.

Тема 9. Свобода совісті і правове регулювання церковно-державних відносин в Україні

Поняття про свободу совісті як конституційно-правову категорію. Історичні етапи становлення свободи совісті. Джерела нормативно-правового регулювання свободи совісті вітчизняного та міжнародного походження. Конституційні положення про свободу совісті та віросповідання в Україні. Закон "Про свободу совісті та релігійні організації". Проблеми реалізації принципу відокремлення церкви від держави та школи від церкви. Роль законодавчих актів для встановлення міжрелігійного діалогу та релігійної толерантності.

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ

Тема 1. Предмет, форми та функції філософії релігії

Філософія як рефлексія над світоглядним самовизначенням людини у світі. Релігійні виміри зв'язку «людина – світ» у контексті філософської предметності. Філософія релігії як складник теоретичного релігієзнавства і його методологічне підґрунтя. Релігія крізь призму онтології, гносеології, теорії цінностей, праксеології, історіософії. Релігієзнавчий контекст основних функцій філософської свідомості. Типи філософії релігії.

Тема 2. Історичні виміри становлення філософії релігії

Розвиток філософських уявлень про релігію як закономірний компонент історико-філософського процесу. Підходи до пояснення джерел і сутності релігії від античності до Нового Часу. Історико-філософський контекст теологічної, натуралістичної, гносеологічної, психологічної, конвенціональної та інших ідей щодо релігії. Історичні форми філософської критики релігії. Д. Юм про «природну історію релігії», її походження, антропологічні основи та форми. Основи Кантової філософії релігії. Філософія релігії Гегеля як взірць філософської теології. Л. Фейєрбах про антропологічні чинники релігійної свідомості. Тенденції філософського тлумачення релігії в післяпросвітницьку добу (романтизм, позитивізм, марксизм, філософія життя)

Тема 3. Світоглядно-методологічні засади та зміст основних релігієзнавчих теорій

Теорії релігії як основа наукового потенціалу релігієзнавства. Систематизація релігієзнавчих теорій за основним пояснювально-методологічним принципом. Взаємозв'язок і синтетичний потенціал основних типів релігієзнавчих теорій. Теолого-конфесійні тлумачення та їх філософський інструментарій. Філософсько-соціологічні концепції. Біологічні та

психологічні теорії. Етнологічні основи пояснення релігії. Міфологічні концепції та їх філолого-лінгвістичний інструментарій. Методологічний потенціал основних теорій релігії та форми їх синтезу в контексті сучасної релігієзнавчої науки

Тема 4. Релігія як світогляд: сутність та чинники формування

Етимологія, значеннєве поле та різномовні еквіваленти терміна «релігія» (лат. religio). Проблема дефініції поняття «релігія». Світоглядний характер релігії. Релігія та її зв'язки з іншими типами світогляду. Поняття передумов або чинників («коренів») релігії. Мотиви, форми та способи релігійної аксіологізації й сакралізації образу світу. Психологічні, ціннісні та інтелектуальні (когнітивні) основи релігійної свідомості.

Тема 5. Релігійна віра як основа релігійного досвіду. Світоглядні підходи до обґрунтування чи заперечення змісту віри

Релігійна віра як основа релігійного досвіду. Образ Бога та ідея безсмертя у світлі віри. Проблемне поле: «віра і знання», «віра як знання» (про Бога), «віра або знання», «віра і *тайна* сакрального». Структура віри. Віра як уявлення і як акт. Теологічні підходи до тлумачення віри. Відмінність між теологічним і філософським поглядами на віру. Філософська проблематизація джерел і змісту віри. Факт смертності як чинник ідеї безсмертя. Потреба життєвої нескінченності як вихідний мотив *волі вірити* і чинник *ціннісної значущості* змісту релігійного знання. Відмінність між особистісним і абстрагованим образами Божества. Зміст і метафізичний контекст філософського теїзму. «Докази буття Бога» крізь призму філософської рефлексії.

Тема 6. Множинність релігійного досвіду в контексті полікультурності

Багатокультурність і ціннісний плюралізм як атрибути цивілізаційного розвитку. Проблема «універсальної сутності» релігії у світлі багатовір'я та різнослов'я. Історіософські тлумачення багаторелігійності. Міжрелігійні стосунки: потенціал солідаризації людства чи підґрунтя розбрату? – історичний досвід та тенденції сьогодення.

Тема 7. Релігія в системі духовної культури

Культура як універсум духовно-практичного самоздійснення людини. Особливе становище релігії і релігій у системі духовної культури. Теологія про «надкультурну» природу і смисл релігії. Богословські тлумачення релігії як смислового базису (або субстанції) всіх сфер духовної культури. П. Тілліх про релігійні виміри трьох типів культури – теономної, гетерономної та автономної. Світсько-гуманітарний погляд на релігію як *іманентний* елемент

культури. Форми синтезу всередині релігії явищ мистецтва, моралі, права, політики, теоретичного знання. Історичні трансформації місця релігії в культурі та соціумі. Секуляризація як важлива прикмета новочасної і новітньої культури. Смысл і суперечності релігійно-культурних процесів у сучасному світі й Україні

***Тема 8. Релігійний досвід і наукове знання:
історичний контекст та актуальні проблеми взаємодії***

Спільне та відмінне між релігією і наукою як формами духовного освоєння людиною світу. Ціннісний нейтралітет «чистої» науки і смисложиттєвий характер релігійного досвіду. Проблема віри і знання та актуальні ракурси її розгляду. Наукова і релігійна картини світу. Суперечності взаємин між наукою і релігією (та церквою) на ґрунті різних цивілізацій та історичних епох. Релігія і наука як чинники взаємної еволюції. Проблема релігійних елементів у світській освіті. Глобальні проблеми сьогодення крізь призму науки і релігії

Тема 9. Релігія і мораль. Релігія і безрелігійний світогляд

Моральна свідомість у контексті релігійного і безрелігійного світогляду. Зв'язок віри в Бога і доброчесності. Моральний вибір у контексті співвідношення наявного і сподіваного. Моральна гідність і претензії на безсмертя та потойбічну віддачу. Обґрунтування моральних цінностей в контексті біблійних релігій. Християнська морально-етична програма і історичний досвід релігійно-церковної практики. Моральний потенціал безрелігійного світогляду (атеїзму). Смисложиттєві основи позарелігійної людяності.

СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

Тема 1. Соціологія релігії як галузь наукового знання

Соціологія релігії в структурі релігієзнавства. Об'єкт і предмет соціології релігії. Структура соціології релігії, система категорій і понять. Методи соціології релігії – категоріально-концептуальні і конкретно-соціологічні. Методологічні принципи соціології релігії. Принципи об'єктивності, історизму, конкретності, структурно-функціонального, інституціонального підходів у соціологічному релігієзнавстві. Функції соціології релігії. Соціологія релігії в системі загальносоціологічного значення. Соціологія релігії і практика суспільного життя.

Тема 2. Історія виникнення та розвитку соціології релігії

Передумови виникнення соціології релігії (криза феодально-релігійної свідомості, критика феодальних суспільних відносин з боку французьких енциклопедистів XVII ст.,

формування інтересу до питань соціальної ролі релігії в житті суспільства). Час виникнення соціології релігії та її засновники. Вклад І.Конта у розвиток соціології релігії. Концепція М.Вебера про релігію як необхідний компонент суспільства. Класифікація соціальних функцій Г.Спенсера. Вчення Е.Дюркгейма про релігію як соціальний інтегратор. Антирелігійний підхід до розуміння релігії Л.Феєрбаха, К.Маркса, та Ф.Енгельса про соціальну сутність релігії. Проблема соціальної значимості релігії у вченні М.Вебера. Феноменологічний напрямок дослідження релігії (П.Бергер, І.Лукман). Функціональна теорія та теорія конфліктів як два напрямки дослідження релігії в сучасній західній соціології. Основні етапи розвитку та напрямки дослідження вітчизняної соціології релігії.

Тема 3. Релігія як предмет соціологічного аналізу

Поняття та основні визначення релігії. Соціологічне розуміння феномену релігії. Специфіка соціологічного аналізу релігії. Дихотомія підходів до проблеми виникнення релігії: богословсько-теологічний та науковий. Соціальні, гносеологічні та психологічні корені релігії. Соціумний та соціокультурний детермінанти виникнення релігії. Соціологічні принципи класифікації релігії (за Г.Гегелем, М.Вебером, Р.Беллою). Фундаментальна класифікація релігії Р.Белли [примітивний, архаїчний, історичний, ранньосучасний (ранньомодерний) і сучасний (модерний) етапи]. „Громадянська релігія” як сучасний релігійний феномен. „Структурний” метод класифікації релігії (догматичний, емоційно-етичний, традиціоналістський типи).

Тема 4. Суспільно- функціональний характер релігії

Релігія як продукт історичного розвитку цивілізації та соціальний інститут. Діалектика відносин «релігія-суспільство», «держава-церква». Дихотомія підходів структури релігії. Проблема критеріїв структуризації релігії. Структура релігії за Д.Марковичем (ідея надприродного, почуття поваги і страху, релігійні символи, ритуал, релігійні організації і служителі). П'ятиелементна структура релігії: доктрина, міф, етичні цінності, ритуали. Проблема сутності і походження ритуалу. Структурування релігії за Джонстоуном: групи віруючих, священні предмети, віросповідання, ритуал, система норм та приписів. Соціологічна структуризація складників релігії (релігійна свідомість, релігійна діяльність, релігійні відносини, релігійні інститути та організації). Соціальна природа релігії та її функціональність.

Трансцендування як компенсація земної втраченості. Ціннісно-нормативний характер релігії. Дуалізм прояву соціальних функцій релігії (інтеграція та дезінтеграція суспільства).

Тема 5. Релігія та основні соціальні інститути суспільства

Релігія і суспільство. Релігія як суспільне явище. Соціологічне визначення релігії. Релігія як суспільне явище. Соціальна роль і сутність релігії, її суспільно-функціональна структура. Релігійна свідомість. Релігійна діяльність, релігійні відносини, релігійні організації. Релігія як специфічна підсистема. Функціональність релігії, її структура і рівні. Соціальні функції релігії. Функції і роль церкви (релігійних організацій). Релігія і політика. Релігійна ідеологія. Суспільні конфлікти і релігія. Релігія і культура. Релігія і бізнес. Релігія і сім'я. Глобальні проблеми сучасності і релігія. Секуляризація і вільнодумство. Секуляризаційні процеси в сучасному світі.

Тема 6. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні

Релігійна ситуація та релігійна мережа України в її соціологічних вимірах; конфесійна структура та географія релігій на українських теренах; функціональна роль релігії в сучасному українському суспільстві. Тенденції зміни конфесійного життя та динаміка релігійності в Україні. Внутрішньоцерковні процеси та проблеми міжконфесійних відносин і релігійної конфліктності. Релігійність як форма ідентифікації українського етносу. Релігія в контексті державотворчих процесів. Релігія і проблеми національного життя. Релігія як соціальний інтегратор українського суспільства.

ПСИХОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

Тема 1. Предмет і місце психології релігії в системі наукового знання

Психологія релігії в структурі релігієзнавства. Структура психології релігії. Об'єкт дослідження – емоційний вимір релігії, предмет вивчення – релігійні почуття, переживання. Основні завдання психології релігії. Релігійний досвід, настрої, вольові мотиви, установки, спонуки, порухи (порив, раптові прагнення, бажання) – проблемне поле психології релігії. Психологія релігії як синтез двох галузей знання: психології і теології. Специфіка психології релігії як дисциплінарного утворення. Загальна та часткова психологія релігії. Специфіка релігійних почуттів: екстаз, одержимість, прозорливість, релігійний страх, фанатизм та ін. Їх відмінність за інтенціональністю (спрямованістю на об'єкт) від естетичних, моральних та ін. почуттів. Об'єкт релігійних емоцій, переживань – позаприродні феномени (інколи реальні предмети чи істоти: ікона, хрест, вождь, святий тощо). Ілюзія досягнення реального результату. Багатовимірність методологічних принципів дослідження психології релігії.

Тема 2. Психологічні корені релігії і релігійності

Поняття релігійності та основні методи її вивчення. Виміри індивідуальної релігійності: віра в надприродне, специфічний релігійний досвід, релігійна поведінка. Різноманітність підходів щодо формування індивідуальної релігійності: Д.Ж.Пратта, Ч.Глока, Г.Оллпорта, Д.Бетсона. Дослідники психології релігії про основні фактори, що формують індивідуальну релігійність: потреба з'ясування незрозумілих станів (хвороба, пологи, сновидіння тощо); складні життєві ситуації (криза, фрустрація – почуття тривоги, напруги, відчаю, гніву), які вимагають активізації захисних механізмів; постійна наявність почуття невпевненості, провини та тривоги, зниженню інтенсивності яких допомагає релігійний культ, пошук цінностей життя, подолання страху смерті. Методи дослідження психологічних чинників релігії і релігійності: інтроспекція, спостереження, експеримент, вивчення особистих документів, психотерапевтичний аналіз, анкетування, інтерв'ю, опитування. Основні етапи соціологічного дослідження психологічних передумов формування релігійного світобачення.

Тема 3. Релігійний досвід і його типи

Поняття релігійного досвіду. Переконавання як основа релігійного досвіду. Релігійний досвід – сакралізація переважаючої реальності. Його головна ознака – ставлення до досвіду як до священного. Суперечливість релігійного почуття – поєднання страху і любові, потяг до священного і страху перед ним. Типи релігійного досвіду за Р.Старком: стан, коли людина усвідомлює, відчуває, знає існування або присутність божественного чи священного; обопільне визначення – людина відчуває божественне, що відчуває існування людини; взаємодія між людиною і божественним на зразок любові або дружби; відчуття людиною власної обраності або того, що через неї діє божественне. Релігійний досвід і традиція. Традиція як посередник між релігійним досвідом і соціумом.

Тема 4. Природа, вияви і структура релігійної віри

Релігійна віра як вияв психологічного феномену; явище, що містить вольовий та емоційний компоненти, готовність діяти заради мети, досягнення якої не гарантовано. Об'єкт та предмет віри. Протилежність істини віри істинам знання. Віра – феномен, що не потребує наукової перевірки, аргументації. Різні площини пізнання світу наукою і релігією. Віра – результат взаємодії інтеріоризованих колективних уявлень або культурних та індивідуальних традицій, особистісних стосунків і настанов. Фактори, що зумовлюють супротив релігійних вірувань щодо інформації, яка їм суперечить.

Тема 5. Психологічні функції релігії

Основні психологічні функції релігії: смислоутворююча, гармонізуючо-стабілізуюча, світоглядна. Смислоутворююча функція як ядро психології релігії (дозволяє індивіду вести усвідомлене існування, позбавляє тривоги, невпевненості, невизначеності). Специфіка формування релігією захисних механізмів, які ґрунтуються на ілюзії, перекрученому сприйнятті реальності, перенесенні енергії з предметно-практичного плану у площину фантазії. Реалізація релігією невід'ємної потреби людини в упорядкованості уявлень про світ, своє місце в ньому. Дихотомія прямої залежності між релігійністю та морально-етичними якостями, духовністю. Суперечливий характер впливу релігії на психологічний розвиток і психічне здоров'я особи. Зріла і незріла релігійність. Проблеми впливу новітніх релігійних течій і рухів на психічне здоров'я особи та духовний клімат суспільства.

ПИТАННЯ ДЛЯ ЕКЗАМЕНУ:

1. Релігієзнавство: предмет і завдання.
2. Принципи та методи релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни.
3. Етимологія та змістове наповнення поняття «релігія».
4. Науково-філософський та богословський підходів до тлумачення феномена релігії.
5. Рівні релігійної свідомості (концептуальний і буденний).
6. Проблеми історичної періодизації типів і видів релігії.
7. Зародження первісних вірувань. Основні стадії їх еволюції.
8. Форми первісних релігійних вірувань (фетишизм, анімізм, магія, культ предків, тотемізм, зооморфізм, шаманізм).
9. Історичне підґрунтя та хронологічні межі виникнення етнічних релігій.
10. Основні типологічні риси та еволюція етнічних релігій.
11. Загальна характеристика етнічних релігій.
12. Етнонаціональні релігії. Особливості віровчення та обрядово-культової практики.
13. Поняття світових релігій та їх загальна характеристика.
14. Буддизм як світова релігія: основи віровчення, обрядово-культова практика та напрями.
15. Морально-ціннісний потенціал буддистського віровчення.
16. Християнство як світова релігія: історія становлення та формування догматики.
17. Напрямки християнства: православ'я, католицизм, протестантизм.
18. Біблія в контексті духовно-культурного розвитку людства.
19. Іслам: історія виникнення, специфіка віровчення та культу.
20. Основні історичні віхи становлення ісламу та специфіка функціонування мусульманських громад у сучасному світі.

21. Загальна характеристика та провідні ідеї Корану.
22. Визначення та проблеми типологізації новітніх релігій.
23. Основні чинники появи, поширення, кількісні та якісні показники НРР.
24. Особливості взаємодії новітніх релігійних течій і традиційних релігій.
25. Специфіка функціонування православних церков в Україні.
26. Створення Православної церкви України.
27. Особливості та тенденції релігійної ситуації у Волинському регіоні.
28. Вільнодумство й атеїзм як історичні форми критичного аналізу релігій.
29. Поняття про свободу совісті як конституційно-правову категорію.
30. Джерела нормативно-правового регулювання свободи совісті вітчизняного та міжнародного походження.
31. Конституційні положення про свободу совісті та віросповідання в Україні. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».
32. Філософія релігії як складник теоретичного релігієзнавства.
33. Розвиток філософських уявлень про релігію.
34. Історичні форми філософської критики релігії.
35. Теорії релігії як основа наукового потенціалу релігієзнавства.
36. Теолого-конфесійні тлумачення релігії та їх філософський інструментарій.
37. Філософсько-соціологічні концепції релігії.
38. Біологічні та психологічні теорії релігії.
39. Етнологічні основи пояснення релігії.
40. Міфологічні концепції релігії.
41. Світоглядний характер релігії. Зв'язки релігії з іншими типами світогляду.
42. Поняття передумов або чинників («коренів») релігії.
43. Релігійна віра як основа релігійного досвіду.
44. Образ Бога та ідея безсмертя у світлі віри.
45. Теологічні підходи до тлумачення віри.
46. Відмінність між теологічним і філософським поглядами на віру.
47. Філософська проблематизація джерел і змісту віри.
48. Проблема «універсальної сутності» релігії у світлі багатовір'я.
49. Релігія і релігії у системі духовної культури.
50. Богословські тлумачення релігії як смислового базису (субстанції) духовної культури.
51. Світсько-гуманітарний погляд на релігію як іманентний елемент культури.
52. Історичні трансформації місця релігії в культурі та соціумі.
53. Секуляризація як важлива прикмета новочасної і новітньої культури.

54. Смысл і суперечності релігійно-культурних процесів у сучасному світі й Україні.
55. Релігія і наука як форми духовного освоєння людиною світу.
56. Проблема релігійних елементів у світській освіті.
57. Глобальні проблеми сьогодення крізь призму науки і релігії.
58. Моральна свідомість у контексті релігійного і безрелігійного світогляду.
59. Моральний вибір у контексті співвідношення наявного і сподіваного.
60. Моральна гідність і претензії на безсмертя та потойбічну віддачу.
61. Моральний потенціал безрелігійного світогляду (атеїзму).
62. Соціологія релігії в структурі релігієзнавства.
63. Специфіка соціологічного аналізу релігії.
64. Соціумна та соціокультурна детермінанти виникнення релігії.
65. Соціологічні принципи класифікації релігії (за Г.Гегелем, М.Вебером, Р.Беллою).
66. Громадянська релігія як сучасний релігійний феномен.
67. Релігія як продукт історичного розвитку цивілізації та соціальний інститут.
68. Діалектика відносин «релігія-суспільство», «держава-церква».
69. Проблема критеріїв структуризації релігії.
70. Соціологічна структуризація складників релігії (релігійна свідомість, релігійна діяльність, релігійні відносини, релігійні інститути та організації).
71. Соціальна природа релігії та її функціональність.
72. Дуалізм прояву соціальних функцій релігії (інтеграція та дезінтеграція суспільства).
73. Функціональність релігії, її структура і рівні.
74. Соціальні функції релігії. Функції і роль церкви (релігійних організацій).
75. Релігія і політика. Релігійна ідеологія.
76. Суспільні конфлікти і релігія.
77. Глобальні проблеми сучасності і релігія.
78. Секуляризаційні процеси в сучасному світі.
79. Релігійна ситуація та релігійна мережа України в її соціологічних вимірах.
80. Функціональна роль релігії в сучасному українському суспільстві.
81. Релігійність як форма ідентифікації українського етносу. \
82. Релігія в контексті державотворчих процесів.
83. Психологія релігії в структурі релігієзнавства.
84. Виміри індивідуальної релігійності: віра в надприродне, релігійний досвід, релігійна поведінка.
85. Поняття релігійного досвіду. Типи релігійного досвіду.
86. Релігійний досвід і традиція.

87. Релігійна віра як вияв психологічного феномену.
88. Основні психологічні функції релігії: смислоутворююча, гармонізуючо-стабілізуюча, світоглядна.
89. Релігія і психологічний розвиток та психічне здоров'я особи.
90. Новітні релігійні течії і духовний клімат суспільства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук.ред.проф. А.Колодного. – К., 2000.
2. Биbihин В. В. Философия и религия//Вопросы философии. – 1992. – №7. – С.34-44.
3. Глосарій релігієзнавця / За наук. ред. член-кор. НАПН України В.О. Балуха. – Чернівці: Наші книги, 2013. – 280 с.
4. Гудима А.М. Релігієзнавство: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль, 2000.
5. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. – К., 1996.
6. Дисциплінарне релігієзнавство. Навчальний посібник За науковою редакцією А.Колодного. – К., 2010.
7. Докаш В. І. Загальне релігієзнавство: навчальний посібник. – 2-ге вид., доопр., доп. – Чернівці: Наші книги, 2012.
8. Докаш В.І. Психологія релігії: навч. посіб. – Чернівці: ЧНУ, 2012.
9. Докаш В.І., Лешан В.Ю. Загальне релігієзнавство: Навч. посібник. – Чернівці: Книги – XXI. 2005.
10. Докаш В.І., Лешан В.Ю. Загальне релігієзнавство: Навчальний посібник. – Чернівці, 2004.
11. Історія релігій в Україні: Навч.посібник / А.М.Колодний, П.Л.Яроцький, Б.О.Лобовик. – К., 1999.
12. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К., 2000.
13. Кимелев Ю. А. Философия религии: Систематический очерк. – М., 1998.
14. Колодний А. Релігійне сьогодення України. // А. Колодний — К., 2009.
15. Колодний А., Лобовик Б. Релігієзнавство: предмет, структура, методологія. – К., 1996.
16. Колодний А., Филипович Л. Релігія в контексті духовного відродження України // Українське релігієзнавство. – К., 1996. - № 2. – С.4-14.
17. Конфесії України у цифровому вимірі // Українське релігієзнавство. – К., 1997. - № 5. – С.64-68.
18. Лешан В.Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. – Чернівці: Рута, 2006.
19. Лубський В.І. Релігієзнавство: Підручник. – К., 1997.
20. Любашенко В.І. Історія протестантизму в Україні: Курс лекцій. – К., 1996.

21. Мень А. История религии в поисках пути, истины и жизни. – М., 1991. – Т.1,2.
22. Мизун Ю. В., Мизун Ю. Г. Тайны богов и религий. – М., 1999.
23. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
24. Митрохин Л. Н. Философия религии. – М., 1993.
25. Модели церковно-государственных отношений стран Западной Европы и США. – К., 1996.
26. Новітні релігії в сучасній Україні. Зб. матеріалів / В. Боднаренко – гол. ред. – К., 2000.
27. Попов М.В. Філософія релігії. – К., 2007.
28. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.А.Бублика. – К., 2000.
29. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. – К., 2000.
30. Релігієзнавчий словник / За ред. проф. А. Колодного і Б. Лобовика. – К., 1996.
31. Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні. – К., 1996.
32. Тайлор Э.Б. Миф и обряд в первобытной культуре. – Смоленск, 2000.
33. Томпсон М. Восточная философия. – М., 2001.
34. Томпсон М. Философия религии. – М., 2001.
35. Франкфорт Г., Франкфорт Г. А., Уилсон Дж., Якобсен Т. В преддверии философии. Духовные искания древнего человека. – СПб, 2001.
36. Фрэзер Дж. Дж. Золотая ветвь: Исследования магии и религии. – М., 1998.
37. Ходькова Л.П. Релігієзнавство: Навчальний посібник. – Львів, 2000.
38. Чорненький Я.Я., Лешан В.Ю. «Релігієзнавство: кредитно-модульна система»: Підручник (Навчально-методичний комплекс). – Львів: Українська академія друкарства, 2010.
39. Шевченко В.М. Словник-довідник з релігієзнавства. – К.: Наук. думка, 2004.
40. Яблоков И. Н. Основы теоретического религиоведения. – М., 1994.